

Çokkültürlülük, Kimlik Arayışı ve Arafta Kalmak: Elif Şafak'ın *Araf* ve Hanif Kureishi'nin *The Buddha of Suburbia* Romanları

Multiculturalism, Identity Search and In-Betweenness: Elif Şafak's *Araf* and Hanif Kureishi's *The Buddha of Suburbia*

A. Nejat TÖNGÜR*

Öz

Hanif Kureishi'nin *The Buddha of Suburbia* adlı romanı, 1970'lerde Londra'da yaşayan Hindistan-Pakistan kökenli bir babası ile İngiliz bir annesi olan Karim Amir isimli bir genç odağında Hindistan-Pakistan göçmenlerine ışık tutar. Elif Şafak'ın *Araf* isimli romanı ise 2002'de Amerika Birleşik Devletleri'nin Boston şehrine doktora eğitimi almaya gelen Ömer'i merkeze alarak bir grup yabancı öğrencinin hayatlarına ayna tutar. Bu çalışmanın amacı, Ömer'in ve Karim'in yakın çevrelerinde ve buldukları ortamlarda değişik aidiyetleri, ayrıksı özellikleri, farklı cinsel yönelimleri olan insanlarla olan ilişkilerinin kimliklerini nasıl etkilediğini ve romanların geçtiği metropollerin çok dinli, çok dilli, çok ırklı, çok etnisiteli olmasının yanı sıra çok kültürlü olmalarının roman karakterlerinin kimlik arayışındaki rolünü araştırmaktır. Ayrıca isim değişikliklerinin, müziğin ve ırkçılığın, karakterlerin kimlik arayışındaki işlevi de çalışmanın kapsamı içindedir. İki romanda da pek çok karakterin uyum ve bütünleşme sorunları yaşadığı için ne kendi kültürel kökenlerini benimseyebildikleri ne de yaşadıkları toplum tarafından tam anlamıyla kabul gördükleri bu nedenle iki kültür ve iki aidiyet arasında yani Arafta kaldıkları sonucuna varılır.

Anahtar sözcükler: Elif Şafak, *Araf*, Hanif Kureishi, *The Buddha of Suburbia*, çokkültürlülük.

Abstract

Hanif Kureishi's *The Buddha of Suburbia*, with a focus on Karim Amir, who is the son of a Indian-Pakistani father and an English mother, sheds light on the lives of Indian-Pakistani immigrants in the 1970s London. Elif Şafak's *Araf* mirrors the lives of a group of foreign students in Boston, USA centering on Ömer who is a Ph.D. student in 2002. The aim of this study is to investigate how Ömer's and Karim's relationships with people with diverse belongings, eccentric features, different sexual leanings affect their identities, and the role of multi-religious, multi-lingual, multi-racial, multi-ethnic and multicultural setting of the metropolises in their search for their identities. Besides, the function of name changes, music and racism in identity search is within the scope of the study. It is concluded that several characters in both novels stay between two cultures and two belongings as they are unable to adopt their cultural roots or they are not accepted wholly by the host society.

Keywords: Elif Şafak, *Araf*, Hanif Kureishi, *The Buddha of Suburbia*, multiculturalism.

* Doç. Dr., Maltepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: nejattongur@maltepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1204-4399

Giriş

Elif Şafak, yazarlık hayatına 1994’de yayınlanan öykü kitabı olan *Kem Gözlere Anadolu* ile başlamıştır. *Pinhan*, *Şehrin Aynaları*, *Havva’nın Üç Kızı*, *Bit Palas* ve *On Dakika Otuz Sekiz Saniye* gibi on biri romanı ile *Med-Cezir*, *Fırarperest*, *Şemspare*, *Sanma ki Yalnızsın* ve *How to Stay Sane in an Age of Division* adlı deneme yazıları İngilizce ve Türkçe olarak yayınlanan Şafak, pek çok ödül kazanmış ve eserleri elliden fazla dile çevrilmiştir. Son on iki yıldır Londra’da yaşayan Şafak çocukluğundan itibaren diplomat olan annesinin görevleri nedeniyle ve kendisi çeşitli üniversitelerde ders verdiği için Strazburg, Ankara, Madrid, Amman, Köln, İstanbul, Boston, Michigan ve Arizona’da yaşamıştır. Hindistan-Pakistan kökenli bir baba ve İngiliz bir annenin oğlu olarak Londra’da doğup büyüyen Hanif Kureishi ise 1980’lerden itibaren yazdığı *Love in a Blue Time*, *Midnight All Day* ve *She Said, He Said* adlı hikâyeleri, *Sammy and Rosie Get Laid*, *My Beautiful Laundrette*, *London Kills Me* ve *Venus* gibi film senaryoları ve tiyatro oyunları, *Black Album*, *Intimacy*, *Gabriel’s Gift* ve *Something to Tell You* gibi romanları ve denemeleri ile çok sayıda ödül kazanmış ve çok okunan bir yazardır.

Elif Şafak, *The Saint of Incipient Insanities* adıyla 2003’de yayınlanan ve aynı yıl Türkçe’ye *Araf* ismi ile çevrilen ve ‘Karga’, ‘Leylek’, ‘Meşrebi Bir Kuşlar’, ve ‘Kendi Tüylerini Yolmak’ adında dört bölümden oluşan romanında 2002’de Amerika Birleşik Devletleri’nin Boston şehrine doktora eğitimi almaya gelen Ömer’i merkeze alır. Hanif Kureishi’nin 1990’da yayınlanan ve Türkçe’ye *Varoşların Budası* şeklinde çevrilen *The Buddha of Suburbia* başlıklı romanı ‘Banliyöde’ ve ‘Şehirde’ adlı iki bölümden oluşur ve 1970’lerde Londra’da yaşayan Hindistan-Pakistan kökenli bir babası ile İngiliz bir annesi olan Karim Amir isimli bir gence odaklanır. Her ikisi de otobiyografik özellikler taşıyan romanlar her ne kadar farklı zaman dilimlerinde geçse de içerdikleri bazı özellikler açısından benzerlikler ve paralellikler gösterirler. *Araf* ağırlıklı olarak Boston’da geçerken son bölümde İstanbul’a taşınır. *The Buddha of Suburbia* ise Londra’nın banliyölerinde başlar, Karim ile birlikte Londra merkezine sonra Amerika Birleşik Devletleri’nin çeşitli şehirlerine ve en sonunda ise tekrar Londra’ya ulaşır. Hem Ömer’in hayatında hem Karim’in hayatında göze çarpan en belirgin özelliklerden birisi bu kişilerin yakın çevrelerinde ve buldukları ortamlarda değişik aidiyetleri, ayrıksı özellikleri, farklı cinsel yönelimleri olan insanlarla olan ilişkilerinin kimliklerini etkilemesidir. Romanların geçtiği Londra, Boston, Los Angeles ve New York gibi şehirlerin çok dinli, çok dilli, çok ırklı, çok etnisiteli olmasının yanı sıra çok kültürlü olmaları da roman karakterlerinin kişiliklerinde çok etkilidir.

Dünyanın her yerinde sömürgeleri olduğu için üzerinde güneş batmayan bir imparatorluk olarak tanımlanan Birleşik Krallık, İkinci Dünya Savaşından sonra 1947’de Hindistan’ın ikiye ayrılarak bağımsızlığını kazanmasıyla başlayan süreçte sömürgelerini ve topraklarını kaybetmeye başlamıştır. Eski sömürgeleri kontrol altında tutmak için çıkarılan ve bu ülkelerin vatandaşlarına Birleşik Krallığa serbestçe gelme, yaşama ve çalışma hakkını tanıyan kanun, bu ülkelerin kronikleşmiş ekonomik sorunları nedeniyle yaşanan işsizlik ve Birleşik Krallıkta savaş sırasındaki hava saldırıları ile yaşanan yıkım ve büyük insan kayıpları nedeniyle eski ve hâlihazırdaki sömürgelerden Birleşik Krallığa yoğun bir göç başlamış ve hala da sürmektedir. Eylül 2020’de yaklaşık 68 milyon olan Birleşik Krallık nüfusunun yaklaşık %14’ünün eski sömürgelerden ülkeye göç etmiş olan birinci nesil göçmenler olduğu ya da birinci nesil göçmenlerin Birleşik Krallıkta doğmuş çocukları olduğu hesaplanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri ise zaten kuruluşundan beri Birleşik Krallık kökenliler ağırlıklı olmakla birlikte pek çok Avrupalı göçmenin yaşam yeri olmuştur. Amerika’nın ekonomik gücü nedeniyle bir çekim merkezi olmasıyla da sadece Avrupa ülkelerinden değil dünyanın her yerinden göçmenlerin ve öğrencilerin uğrağı olmuştur. Eylül 2020’de yaklaşık nüfusu 331 milyon olan Amerika Birleşik Devletleri’nde de dünyanın her yerinden ülkeye göç edenler ile birlikte özellikle Afrika kıtasından zorla ülkeye getirilen kölelerin torunları da önemli bir nüfusa erişmiştir. Dolayısıyla hem Birleşik Krallık hem Amerika Birleşik Devletleri çok dinli, çok ırklı, çok milletli ve çokkültürlü ülkeler olarak tanımlanmaktadır.

Diaspora, Çokkültürlülük, Altkültür ve Kimlik

Romanların tematik karşılaştırmasını yapmadan önce göçmen, diaspora, çokkültürlülük, altkültür ve kimlik kavramlarını açıklamak gerekir çünkü her iki romanda da iki kültür, iki yönelim, iki tercih arasında sıkışmışlık hissi yaşayan ve farklı şekillerde kimlik arayışı içinde olup bir nevi Araf'ta kalan karakterlerin durumu bu kavramlarla ifade edilebilir. Göçmen, sadece kendisi ülkesinden başka ülkelere göç etmiş kişiler için değil onların çocukları ve torunları içinde kullanılan ve hatta bulunulan ülkeye ait olmayanları tarif etmek için kullanılan bir anlam kazanmıştır (Kalra et al., 2005, s. 14). Diaspora ise özellikle Batılı ülkelerde bir araya gelen göçmen topluluklarını ve hatta yerleşilen ülkeyi tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Edwards'a (2008) göre diaspora, farklı nedenlerle ülkelerinden göç eden veya göç etmek zorunda kalan insanlardır (s. 150). McLeod'un (2000) da vurguladığı gibi Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri gibi Batılı ülkelerinde değerleri, kültürleri ve dini inanışları birbirlerinden farklı pek çok diasporaya ev sahipliği yapar (s. 227). Ramjaj (1996), Birleşik Krallık'taki diasporaları tanımlarken bu terimin 18. ve 19. Yüzyıllarda İngiliz sömürgecilerin ekonomik amaçları doğrultusunda anavatanlarından zorla taşınan insanların torunlarını ve Asya, Afrika, Karayipler ve Hindistan'daki İngilizce konuşan bölgelerden gelenleri içerdiğini belirtir (s. 214). Şafak (2003), diasporayı göçmen kuşlara benzetir çünkü bu kuşlar "Önce uzak memleketlere göç etmek için sürülerinden ayrılı[r], oraya vardıklarında da toplanıp sürüler oluşturu[rlar]" (s. 85). Dolayısıyla her ne kadar Araf'taki öğrenciler göçmen tanımına tam uymasa da her milletten öğrencilerin oluşturdukları diasporalar vardır. Ayrıca Araf'ta özellikle Alegre ve geniş ailesi tipik bir Meksika diasporası oluştururken aynı şekilde *The Buddha of Suburbia*'da da Hint-Pakistan kökenli göçmenlerin diasporasından söz etmek mümkündür.

Parekh (1998), bir toplumun çok kültürlü olarak tanımlanabilmesi için farklı kültürel, etnik ve dini topluluklardan oluşması gerektiğini vurgular (s. 1). Thompson'a (1997) göre çok kültürlü bir toplum, zaman zaman birbirleriyle benzerlikler gösterebilir de dünyayı farklı algılayan, farklı anlamlandıran, değişik değerleri, sosyal düzenleri, tarihleri, adetleri ve uygulamaları olan pek çok kültürden oluşur (s. 167). Parekh (1998) ise çok ırklı, çok etnisiteli, çok inançlı gibi kavramları tanımlarken çokkültürlülüğünün altkültürleri de kapsadığını söyler (s. 14). Altkültürleri, kültürel çoğulculuğun bir uzantısı olarak gören Brake (2003), özellikle metropollerde farklı altkültürlere ait ve uyuşturucu bağımlıların, farklı ırklardan evli çiftlerin, öğrencilerin, sanatçıların, suçluların, göçmenlerin, geylelerin ve benzerlerinin toplandıkları bazı bölgeler bulunduğunu belirtir (s. 10). Thompson (1997) ayrıca çok kültürlülük teriminin yerli halkları, eski ve özellikle yeni göçmenleri, kadınları, azınlıkları, geyleleri ve lezbiyenleri de kapsayacak şekilde anlamının genişlediğini belirtir (s. 164). Özellikle Thompson'ın (1997) ve Brake'in (2003) tanımlarının her iki romandaki karakterler için uygun olduğu değerlendirilmektedir. Çünkü hem Araf'ta hem *The Buddha of Suburbia*'da sadece değişik etnik kökenden değil değişik yönelimlerden de karakterler olay örgüsünde yer alır.

Araf'ta Amerika'nın çokkültürlü yapısına uygun olarak değişik milletlerden farklı ve hatta aykırı özellikleri olan çoğunluğu öğrenci olan bir grup insanın hayatı göz önüne çıkarılır. MIT'de siyaset bilimi doktorası yapan Ömer Sipahioğlu, kız arkadaşı Defne ve Ömer'in annesi, Diş Hekimliği okuyan İspanyol Piyu, Biyoteknoloji Bölümündeki Faslı Abed ve annesi Zehra ile nişanlısı Safiye, Hispanik kökenli Amerikalı Alegre ve onun teyzeleri, las tias ve Yahudi-Amerikalı Zarpandit-Gail gibi göçmenler ve yabancı öğrenciler, Debra Ellen Thompson ve Ava O'Connell gibi Amerikalılardan çok daha fazla yer tutar.

Kureishi'nin romanında ise bir Hindistan diasporasına dair ipuçları sergilenir. Aileleri Hindistan kökenli olmalarına rağmen Pakistan'a göçmek durumunda kalan ve daha sonra da Birleşik Krallığa göç eden Karim Amir'in babası Haroon ve kardeşi Amar, aile dostları Anwar ve Jeeta ile kızları Jamila, Jamila'nın kocası Changez, Karim'in tiyatro grubundaki farklı ırk ve milletlerden arkadaşları, Changez'in kız arkadaşı Japon Shinko, Eleanor'un eski arkadaşı Karayip Adalarından Gene gibi pek çok karakter, romandaki İngiliz karakterler Karim'in annesi Margaret, babasının sevgilisi Eva Kay ve onun oğlu Charlie, tiyatro direktörleri Pyke ve Shadwell, kız arkadaşı Helen ve ırkçı babası, Karim'in teyzesi Jeena ve kocası Ted, sonraki kız arkadaşı Eleanor'a eklenerek romanın çokkültürlü, çok milletli ve çok ırklı havasını oluşturur.

Ayrıca *Araf*'ta Debra Ellen Thompson'un lezbiyen olması ve Zarpandit-Gail'in biseksüel olması, *The Buddha of Suburbia*'da Karim'in, Shadwell'in ve Jamila'nın biseksüel olması da Thompson'ın (1997) ve Brake'in (2003) tanımlarına uygun olarak iki eserde de pek çok farklı cinsel yönelimi olan karakter ile çokkültürlü ortamları gösterir.

***Araf*'ta Arafta Kalanlar**

Bu bağlamda *Araf*'ta ilk dikkat çeken konu çokkültürlü, çok dinli, çok milletli ve çok ırklı bir şehir olan Boston'da yaşamaya çalışan farklı milletlere ve ten renklerine sahip pek çok kişinin kendisini yaşadıkları yere ait olarak görememesi ve içinde buldukları kimlik sorunlarıdır (Görümlü, 2009; Sazyek, 2013; Aydemir, 2013). Elif Şafak da kendisiyle yapılan bir mülâkatta romanının temel olarak aidiyetsizlik konusunu ön plana çıkardığını söyler (Chancy, 2003, s. 65). Aydemir'in (2013) "Eski Ahit'te kötülüklerden arınmamış ruhların bekletildiği yer ... Kuran'da 'iki taraf arasında bir perde' diye adlandırıl[an], [s]evap ve günahları eşit olanlar ile haklarında henüz karar verilmemişlerin kaldığı, cennet ile cehennem arasındaki yer" olarak tarif ettiği *Araf* iki arada kalmışlık durumuna işaret eder (s. 29). Bu romandaki karakterlerin kendilerini geldikleri ülkeye de yaşadıkları ülkeye de tam olarak ait hissetmemeleri de *Araf*'ta kalma durumudur (Görümlü, 2009; Sazyek, 2013; Aydemir, 2013; Ögüt-Yazıcıoğlu, 2013).

Kimlik sorunlarının sebebini tamamen diaspora anlayışına bağlamak doğru olmaz çünkü Alegre'nin geniş ailesi bir Meksika diasporası oluşturmakta ancak Piyu, geniş ailesine, Tex-Mex adetlerine, Hispanik cemaatlere kendini uzak hissetmektedir. Ömer de Amerika'da yaşayan Türklerin onu diasporalarına dâhil etme çabalarına karşı koyar ve tek başına kalmayı tercih eder. Maalouf (2005) kişinin kimliğinin çoğul olduğunu ve yaşam boyu pek çok ögenin birleşmesinden ve gelişmesinden oluştuğunu söyleyerek insanların aynı aidiyetleri olsa da her bireyde bunların farklı oranlarda bulunduğunu ve dolayısıyla herkesin kendine özgü bir kimliği olduğunu iddia eder (ss.15-16). Bu saptamaya paralel olarak *Araf*'ta da her karakterin değişimi birbirinden farklıdır ve sorunları da benzerlikler gösterse de birbirinden ayrıdır.

Araf'taki ilk karakter olan Ömer'in, çok sık kız arkadaş değiştirmesi ve hatta Endüstri Mühendisliği Bölümünde okurken karar değiştirerek Kamu Yönetimi Bölümüne geçmesi bile kişiliği açısından ve yaşadığı ikilemler bakımından ipucu verir. Ömer, aslında Amerika'ya uyum anlamında bir sorun yaşamaz ve "kendisinden önce yeni kıtaya ayak basmış sayısız yeni gelen gibi hem yabancı bir ülkede yabancı olduğunu hem de aslında geldiği yerin *o kadar da yabancı olmadığını* hisse[der]" (Şafak, 2003, s. 77).

Araf'taki karakterlerden Hispanik olan Piyu ve Alegre koyu Katolik, Faslı Abed inançlı bir Müslüman, Zarpandit-Gail Yahudi-Amerikalı, Ömer ise Türk ve Müslüman olmasına rağmen kendisini hiçbir gruba ait hissetmeyen bir kişidir. Bu kadar farklı aidiyetleri olan insanları aynı yemek masasında buluşturmak bile sorundur. Alegre'nin doğum günü partisinde farklı kültürleri, farklı inançları ve farklı alışkanlıkları olan insanlara yemek hazırlamanın ne kadar zor bir iş olduğunu anlaşılır. Çünkü Müslümanların, Yahudilerin, vejeteryenlerin hiçbir şekilde yemedikleri yiyeceklerin yanında insanların kişisel nedenlerle de yemedikleri yiyecekler de vardır.

Romandaki pek çok karakterin betimlenirken takıntılı ya da saplantılı olduğu görülür. Ömer aşırı derecede kahve, alkol ve sigara içmektedir. Hijyen ve temizlik saplantılı olan Piyu sivri şeylere dokunamamakta ve kız arkadaşı Alegre ile yatamamaktadır. Çok geveze olan ve çok horlayan Abed'in takıntısı da çocukluğundan beri kendisine uykusunda musallat olduğuna inandığı kadındır. Kadınlı ilgili kâbus görmemek için geceleri korku filmi seyrederek uyur. Piyu'nun kız arkadaşı olan Alegre, bulimiya'dan mustarıptır ve yemekten hemen sonra kusarak yediklerini çıkarmaktadır. Zarpandit-Gail ise baskı altında panikleyen, genellikle çikolata ve muz ile beslenen, muzlarda harfler gören ve saçlarını sürekli gümüş kaşıkla toplayan ve bitki çaylarına düşkün bir karakterdir. Debra Ellen Thompson ise asla çikolata ve muz yemez. Aslında bu takıntılar da karakterlerin kimlikleriyle sorunları olduğunun bir başka işaretidir.

Adı "Her gece ay doğarken tapınılan hamile bir Asur-Babil tanrıçası. Gümüş ışıltısı" anlamına gelen (Şafak, 2003, s. 33) Zarpandit-Gail'in, arada kalmışlığının ilk işareti biseksüel olması ve eş seçiminde çok zorlanmasıdır. Debra Ellen Thompson ile uzun bir ilişki yaşadktan sonra Ömer ile evlenir. Zarpandit-Gail'in cinsel yöneliminin heteroseksüellik ve homoseksüellik arasında olmasının yanı sıra kimlik sorunları da vardır çünkü aslında ismi Zarpandit iken psikoterapisti Ava O'Connell'a kendisini Debra Ellen

Thompson olarak tanıtır. Bir yerel gazetede okur mektuplarına cevap verme işine girdiğinde adının Gartheride olduğunu söyler. Mektuplara birisi iyimser Gartheride birisi kötümser eski çalışan İlena adlı iki ayrı kişinin perspektifiyle cevap vermeye başladıktan sonra bu iki ismi birleştirerek GAIL ismini uydurur ve 7 yıl sonra Ömer ile bu isimle evlenir. Zarpandit-Gail'in ayrıca ölüm ve yaşam arasında da bir arada kalmışlık sorunu vardır çünkü çok küçük yaşlarından beri intihara meyillidir. 2 yaşına sosisle, 8 yaşında nefesini tutarak, Debra ile tanıştıktan sonra da ipe yurtta intihara kalkışır. Debra'nın verdiği partide başını fırına sokarak intihara teşebbüs eder ve Alegre sayesinde yaşama döner. Bir keresinde de Debra ileyken iki kutu valium içerek hayatını sonlandırmayı dener. Ömer'i iyileştirmeye çalışırken tren raylarına başını koyarak tekrar intihara kalkışır, bu sefer de evsiz bir adam hayatını kurtarır. Ömer ile yeni evlerine taşınmadan hemen önce pencereden atlamak ister bu kez de onu aşağıdan gören yaşlı çift sayesinde intihardan vazgeçer. Zarpandit-Gail, sekizinci denemesinde arada kalmışlığının bir göstergesi olarak İstanbul'da iki kıtanın ortasında Boğaziçi köprüsünde intihar eder.

Kimliğinden ve aidiyetlerinden şüphesi olmayan ve kültürel, dini, dilsel ve geleneksel özelliklerini sürdürmekle beraber diğer ırk, din ve milletten insanları anlamaya en yakın karakter, Fas'tan Amerika'ya oğlunu ziyarete gelen Abed'in annesi Zehra'dır. Hiç İngilizce bilmemesine ve ilk defa yurt dışına çıkmasına rağmen geldiği toplumu ve kültürü hiç yabancılama. Kendisini geldiği gün kendisi için çok sıra dışı Cadılar Bayramı partisinin ortasında bulmasına rağmen Abed'e niçin diğerleri gibi kostüm giymediğini sorar çünkü Zehra'ya göre insan bulunduğu memlekete uyum sağlamalıdır. Abed'in sandığının aksine ne Cadılar Bayramına ne de çok beğendiği Zarpandit-Gail'in Yahudi olmasına olumsuz tepki gösteren Zehra tamamen başka ve beklenmedik bir konuda farklılığını, kültürünü, geleneklerini ortaya koyar. Zehra'nın gelişyle Abed'in kâbuslarının tekrar başladığını öğrenen Zehra, kâbusların sebebini düşündüğünde, zamanında reçel kaynatırken korkunç görünümlü ve ağzı bir boşluk gibi olan dilenci bir kadına reçelli ekme vermediğini ve ayrıca daha sonra Abed'in burs alması için koç adadığını ama daha sonra unuttuğunu hatırlar. Abed'de kadının ağzına benzeyen koyu kıvıllı bir doğum lekesi vardır ve Abed'e bu kadının musallat olduğunu ve dolayısıyla Abed'in kâbuslardan kurtulması için Boston'da koç kurban edilmesi gerektiğine karar verir. Her ne kadar çok kültürlü, çok milletli bir ülke olsa da Amerika'da koç kurban etmenin imkânsız olduğunu bilen Abed, çareler aramaya başlar. Sonunda Müslüman bir kasaptan parçaları toplayarak Zehra'yı kandırırlar. Zehra, inancına uygun olarak etin çok az bir kısmını ayırır ve geri kalanı yedi parçaya ayırarak dağıtır. Yani Zehra inancının ve geleneklerinin gerektirdiğine inandığı hususları yapmak konusunda kararlı davranmakta ancak diğer insanları yargılamayan, onları oldukları gibi gören bir karakter olarak görünmektedir.

*Araf*taki karakterler, Alegre'nin Meksika kökenli ailesinde görülen bazı sorunlar dışında ana dillerinin İngilizce olmamasından doğan bazı zorlukları da karşılıklı anlayışla çözmeye çalışırlar. İki yabancı, ortak bir dilde konuşmaya başladığında birisi bir kelimeyi hatırlamadığında diğeri de hatırlamaz ama yine de birbirlerini anlayabilirler. Şafak'a (2003) göre:

Ameliyattan çok sonra bile kesilmiş uzuvlarını hisseden insanlar gibi, anadillerinden tamamen koparılmış olan ve sonrasında başka bir dilde hayatlarını sürdürmeyi öğrenen insanlar da uzak geçmişlerindeki kaybettikleri kelimeleri bir şekilde hissetmeye devam ederler ve artık sahip olmadıkları o kelimelerle cümleler kurmaya çalıştıklarından eksiklik hissini peşlerisıra sürüklerler. (s. 15)

Kalra et al.'ın (2005) iki dil çatıştığında metaforik anlamları aktarmada sorunlar olabileceği savını doğrular şekilde (s. 43) Ömer, Türkçedeki 'Örümcek kafalı' ve 'kurtlar gibi aç' deyimlerinin ne anlama geldiğini ve neden böyle kullanıldığını açıklamaya çalışırken de iletişim engeli ile karşılaşır. Ayrıca, anadilin kişiler üzerindeki etkisini vurgulamak için "trafta kimse olmadığında hayvanlar, bitkiler ve bebeklerle kendi dillerinde konuşur yabancılar" sözünün örneği Ömer'in köpekle Türkçe konuşmasında görülür (Şafak, 2003, s. 243). Yani bulunulan ülkenin dilini konuşabilmek tamamını olmasa da pek çok sorunun üstesinden gelmede işe yarar ancak Maalouf'un (2005) "İngilizce bugünkü ihtiyaçlarımızdan bazılarının mükemmel karşılık veriyorsa da karşılık veremediği başka ihtiyaçlar da var; özellikle de kimlik

ihtiyacı” (s. 112) dediği gibi *Araf*’taki karakterler aslında dil açısından çok sorun yaşamaları da yabancı bir ülkede kimlik arayışları çok belirgindir.

***The Buddha of Suburbia* ve Arada Kalmışlık**

İstisnaları olsa da Hintli-Pakistanlı göçmenler birbirleriyle yakın ilişki içinde kalıp pek çoğu zorunda kalmadıkça yaşadıkları ülkenin yurttaşları ile en az düzeyde irtibat kurup, doğru dürüst İngilizce konuşamayan, geleneklerine bağlı bireyler içine kapanık bir hayat sürdürmektedir. Daha başlangıçtan itibaren Hindistan-Pakistan kökenli babası ve İngiliz annesi nedeniyle melez olan 17 yaşındaki Karim iki aidiyet, iki kültür, iki kimlik hatta iki cinsiyet arasında bir yerde ve kimlik arayışı olan ilk karakter olarak tanımlanır. Londra’da doğup büyümesine ve tek konuşabildiği dil İngilizce olmasına rağmen Karim, kendisini tam anlamıyla İngiliz gibi göremeyip, ‘neredeyse’ bir İngiliz gibi görür. “Sabit, istikrarlı ve bağımsız bir kimliği olmayan” Karim’in aidiyet ve kimlik arayışı tüm roman boyunca sürer (Güneş, 2016, s. 15). Cinsel yönelimi de net değildir çünkü homoseksüel yönelimleri olmasına rağmen çok sayıda kadınla ilişkisi olur. Babası, babasının arkadaşları ve akrabaları ve kahverengi olarak tanımlanan deri rengi nedeniyle Asyalı kimliğine, annesi, annesinin arkadaşları ve akrabaları, okul arkadaşları ve tamamı Londra’nın banliyölerinde geçen hayatı nedeniyle İngiliz kimliğine sahiptir.

Karim, başarılı olmak için uğraşmakta ancak Asyalı gibi davranırsa İngilizlerden kabul görmekte öyle davrandığında da kendi kökeninden olanların eleştirilerine maruz kalmaktadır. Yani tam olarak iki aradadır ve ne yaparsa yapsın bir tarafın eleştiri oklarına hedef olmakta ve hep ‘öteki’ olarak kalmaktadır. Kafa karışıklığının bir örneği de Karim’in Changez ile gezerken Changez’in Pakistanlı olduğu anlaşılacak, dolayısıyla kendisini de Pakistanlı sanacaklar ve böylece bu durum ‘ötekiliğini’ iyice açığa çıkaracak diye şapkasıyla yüzünü örtmesiyle ortaya çıkar (Kemaloğlu ve Çelikel, 2010, s. 87). İlk defa Anwar Amca’nın cenazesinde kendini Asyalılara yakın gören ve melez kimliğini kabullenmiş görünen Karim, Amerika’ya gidip Charlie ile buluşunca kendilerini “Amerika’da iki İngiliz genci” gibi hisseder (Kureishi, 1990, ss. 212, 249). Pataki’ye (2011) göre Karim’in yer değiştirmeleri yani önce banliyöden Londra merkeze sonra Amerika’nın çeşitli şehirlerine oradan da Londra’ya geri dönmesi de kimlik arayışı ile bağdaştırılmalıdır (s. 3). Ancak Londra’da doğup büyümesine ve hep İngilizce konuşulan ülkelerde yaşamaya rağmen Asyalı kimliğinden uzak duramamaktadır. Hiç Hindistan’a gitmemesine ve Hindistan’a gitse “uçaktan iner inmez bağırsaklarını bozacak olmasına” rağmen İngilizler gibi davranmaya çalışan Karim hep arada kalır (Kureishi, 1990, s. 232). Romanın sonlarında gittiği dış hekim Karim’i görünce İngilizce konuşup konuşmadığını Karim’e değil sekreterine sorar. Yani Nae’nin (2014) de belirttiği gibi her ne kadar babası gibi olmak istemese de çoğu İngilizce göre Asyalıdır ve öyle kalacaktır (s. 37).

Haroon ve Anwar, Londra’ya geleli 20 yıldan fazla olmasına rağmen hâlâ bocalayan ve geldiği toplum ve kültürle ilgili uyum sorunları yaşayan iki arkadaştır. 1950’lerde Londra’ya geldikleri zaman beklentilerinin aksine, II. Dünya Savaşının yıkıcı etkilerinin ve karne döneminin hâlâ sürdüğü, yoksulluk ve açlığın hüküm sürdüğü çok soğuk bir ülke ve yıkanmayan, aç, okur-yazar olmayan ve sefil İngilizler Haroon ve Anwar’ı çok şaşırtmıştır. Haroon, hukuk eğitimi almak için geldiği için kendisiyle aynı zaman diliminde Birleşik Krallığa gelmiş cahil köylülerle karıştırılmaktan nefret eder. Ancak hâlâ şehre yeni gelmiş gibidir çünkü ne hangi otobüse bineceğini ne yaşadığı bölgeyi ne de telefon kulübesinden nasıl telefon edeceğini öğrenebilmiştir. Beyazların kendisinin içinde asla yükselmesine izin vermeyeceğine ikna olduktan sonra memuriyet görevinden istifa eder. Yaşadığı ülkeye ve içinde bulunduğu kültüre uyum sorunlarını aşamasa da İngilizlerin ruhsal boşluğunu gördüğü andan itibaren gayrimeşru ilişkisi olduğu Eva’nın da yardım ve yönlendirmesiyle yavaş yavaş sağlıklı yaşam ve ruhsal yardım gurusuna dönüşür. Kimlik bunalımı ve değişimi o kadar tuhaftır ki Haroon sonunda “ağızdan Hristiyan ağıtları yükselen Budist rolüne girmiş dininden dönmüş bir Müslümana” dönüşür (Kureishi, 1990, s. 16). Bu role girmişken de Haroon, Karim’e Hintli ve Pakistanlı arkadaş edinmemesini tavsiye ederken kendisini Hintli kimliğini ön plana çıkararak aksanını abartmakta ve Hintliliğini suiistimal etmektedir. Ofis arkadaşları arkasından dalga geçse de ilk defa Birleşik Krallıkta ilgi ve saygı gören Haroon, yeni kimliğiyle mutludur. Haroon her şeye rağmen kendini İngilizlerden üstün görmekte ve “gülünç, güvensiz, katı ve kurallara bağlı” olarak eski sömürgecilerin önünde dik durmaya çalışmaktadır (Kureishi, 1990, s. 250). Ancak Haroon ünlü olduktan

sonra bile Hint kimliğini unutamaz ve uzun yıllar batıda yaşamasına rağmen hep Hintli olarak kaldığını ve aslında yaşlandıkça hayallerinde yarattıkları bir Hindistan'a dönmekte olduğunu itiraf eder.

Anwar ise tipik bir göçmen olarak önce kendi gelmiş, sonra eşi Jeeta ona katılmıştır. İkinin de İngilizcesi hâlâ iyi değildir. Tek amacı bir gün Hindistan'a dönüp güzel bir ev almak olan Anwar, Haroon'un aksine, karısı Jeeta ile adı 'Paradise Stores' olan dükkânlarında toplumdaki tamamen soyutlanmış olarak yaşamaktadırlar. Anwar'ın esas önemli sorunu geleneklerine ve alışkanlıklarına uygun olarak kızıyla evlenmek üzere kardeşlerinden bir damat istemesiyle başlar. Kızı Jmila, Changez ile evlendikten sonra hayal ettiği torunlara kavuşmamak ve Changez'in sorumsuz davranışları Anwar için büyük bir hayâl kırıklığı olur. Anwar, Changez'e o kadar sinirlenmektedir ki adını Milli Cephe'ye vermeyi ciddi ciddi düşünmektedir. Tıpkı Abed'in Ömer'i yoldan çıkmış bir Müslüman olarak nitelenmesi gibi Anwar da Haroon'un Eva ile ilişkisini onaylamaz çünkü batılı bir kadınla eğlenmeye onay verse de ahlaksız ve yoldan çıkmış bir batılı kadınla evlenmeyi çok yanlış bulur. Anwar, Bombay'a dönmek için can atmasına rağmen Jeeta dönmeyi reddedince iyice bunalıma girer. Böyle bir ruh halinde iken Changez'e saldırır, akabinde sağlığı iyice bozulur ve 20 yıldan fazla Londra'da yaşamış, hiçbir şekilde uyum sağlayamamış, geri dönememiş bir göçmen olarak Bombay'ı ve annesini sayıklayarak ölür.

İki arada kalmışlığın en dramatik örneklerinden birisi Changez'dir. İlk andan itibaren İngilizlere ve İngiliz kültürüne karşı merakı ve ölçsüz hayranlığı ile göze çarpar. Nazik ve düşünceli olarak gördüğü İngilizlerin özellikle de kadınlarına hayrandır. Zaten Birleşik Krallıkla ilgili en büyük beklentisi seks yapma olanağının çok olması olan bir karakter olarak ortaya çıkar. Haroon gibi Changez de kendisini entelektüel olarak gördüğü için çevresinde çokça gördüğü cahil göçmenlerle bir tutulmak istemez. Irkçılığa tepki göstermek yerine tuhaf kıyafetleri, pislikleri, kaba saba hareketleri ve burada mı orada mı olacaklarına karar veremediklerini düşündüğü için ırkçılığa maruz kalan Sihleri ve Pakistanlıları suçlar. Jmila onu yatağına almayı reddettikten yani evli olmasına rağmen evli gibi olamaması karşısında Shinko isimli bir Japon fahişe ile zaman geçirmeye başlar ama Jmila'nın kızının da bakımını üstlenir. Changez'in tüm çabasına ve hevesine rağmen içinde bulunduğu toplumun dışında kalmasının bir başka kanıtı da Ömer'in köpekle Türkçe konuşmaya çalışması gibi Leila ile Urduca konuşmaya çalışmasıdır.

Romanda kendi Asyalı kimliğini reddetmeden İngiliz toplumuna katılabilen tek birey Jmila'dır. Asyalı kültürünün dayatmalarına karşı çıksa da İngiliz kültürünün üstünlüğünü asla kabul etmez ve kendi kültürünü küçük düşürenlere de çok kızar. Her şeye rağmen onu iki arada olarak nitelendirebilecek özelliği ise biseksüel olmasıdır. Karim dahil pek çok erkekle ilişki yaşadktan sonra komün hayatı yaşadığı evde aslında lezbiyen bir ilişkisi varken Simon isimli birinden hamile kalır ve Leila Kollontai adlı bir çocuk dünyaya getirir.

İsimler ve Kimlikler

Hem *Araf* ta hem *The Buddha of Suburbia*'da dikkat çeken bir konu da karakterlerin çoğunun kendi isimlerden farklı şekillerde anılıyor olmasıdır. *Araf* ta, romanın başında Amerika'ya geldikten yaklaşık iki yıl sonra Abed'le bir barda oturan Ömer, dolmakalemlerle adını bir peçeteye yazarken isminin noktalarını da koyar. Ömer Sipahioğlu olan isminin Amerika'da Amerikalılar daha rahat telaffuz edebilsin diye OMAR SIPAHIOĞLU'na dönüşmesine yani ismindeki noktaların kaybolmasına içerlemektedir. Acıyla fark etmiştir ki "İsimlerin yabancı memleketlere ayak uydurma sürecinde muhakkak bir şeyler eksilir – bazen bir nokta, bazen bir harf ya da vurgu ... Yabancı bir ülkede yaşamının birinci icabı insanın en aşına olduğu şeye, ismine yabancılaşmasıdır" (Şafak, 2003, s. 10). Kaybettikleri, sadece isminin noktaları değil; kültürü, vatani, ailesi gibi görünse de aslında onun içine düştüğü boşluk, ilk defa kendini noktalarının kaybıyla somut olarak gösteren arada kalmışlık duygusudur. Ömer, Abed ile Piyu'yu kıskandığını çünkü onların kendisinden farklı olarak kökenleri ile mutlu ve hedeflerini bilen kişiler olduğunu söyler. Sadece Ömer değil *Araf* ta ki karakterlerin isimleriyle dolayısıyla kimlikleri ile ilgili değişik tavırları vardır. Ömer sadece noktalarını kaybettiğini düşünürken Piyu'nun asıl ismi Joaquin'dir. Zarpandit-Gail pek çok ismi tercih ederken, Debra adının illa Debra Ellen Thompson olarak söylenmesinde ısrarcıdır. 'Tedirgin Ruh Çikolata Dükkânı' ve 'Gülen Saksâğan Barı' gibi sıra dışı isimlerden başka dilenciler de Bay

Birfincankahve için bir penny ve İsabana fazladan birdolarınız oldu ğ unu s öyledi şeklinde anılır. Kedilerin adı bile bu arada kalmış lık durumuna, Batılı toplumun di ğ er toplumlara karşı ayrımcı söyleme örnektir çünkü Zarpandit-Gail'in ironi yapmak için birinin adı 'The West' (batı), di ğ erinin adı ise 'The Rest' (Di ğ erleri) koymuş tur. Yani kimliklerinden memnun olmayan karakterlerin isimlerini de ğ iştirerek farklı bir kimlik aradıkları ortadadır.

Araf'ta kimliklerinin en önemli unsurlarından olan isimlerini de ğ iştiren karakterler gibi Kureishi'nin romanında da pek çok karakter kendi isimleri ile de ğ il takma isimleri ve lakapları ile anılır. Karim, ırkçılarca di ğ er Asyalılar için kullanılan 'wog', 'Paki', 'zenci' gibi sıfatların yanı sıra ona 'Boksurat' 'Körisurat' isimlerini takan arkadaşlarının tacizlerine de maruz kalır. Ayrıca pek çok kişi onu 'Creamy' diye çağırır. Karim'in teyzesi Jean ve Ted Haroon'u 'Harry' diye anarken o da bu çifte 'Cin-Tonik' der. Charlie 'Girlie' olarak bilinirken kendisine daha sonra kendisine 'Hero' soyadını ekler. Charlie'nin menejerinin adı açıklanmaz çünkü kerkes onu 'Fish' diye bilir. Tiyatro direktörü Shadwell de 'Shadshit', 'Shitvolumes', 'Shotbolt', 'Shitwell' ve 'Shadbadly' lakaplarıyla anılır. Changez'in takma adı 'Bubble' iken Jamila'yı pek çok kişi 'Jammie' diye çağırır. Kalpaklı'nın da (2015) altını çizdi ğ i gibi bu isim de ğ iştirmeler aslında ırkçılıktan kaçma ve İngiliz isimleri edinme yoludur (s. 85). Böylelikle birinci ve ikinci nesil göçmenler var olan şiddete karşı kendilerini savunmaya çalışmaktadır.

İrkçılık ve Etkileri

Araf'ta Latinlerin iki kültür arasında kalmalarının getirdi ğ i sorunlar ile yabancıların ve göçmenlerin günlük hayatta karşılaştıkları sosyal sorunlardan da bahsedilir. Romanda ırkçılık ve ayrımcılık tavırları sık görülmese de işaretleri görünür. İrkçılığı, milliyetçili ğ i, cinsiyetçili ğ i reddederek ve doğulan kimli ğ in yerine başka bir kimli ğ in kabul edilmesinin önerilmesi üzerine Abed bunun mümkün olmadığını çünkü sömürgecilerin gözünde Arap kadınların "yürüyen çarşaf lar" olarak görüldüğ ünü belirtir (Şafak, 2003, s. 150). Milli aidiyeti güçlü olmayan Ömer'in bile telefon kartlarında Türkiye'nin Avrupa ülkeleri listesinde de ğ il de "sırttan bir deve resminin bulunduğu Ortado ğ u ülkelerinin listesinde bulunması" karşısında canı sıkılır (Şafak, 2003, s. 88). Ömer çok sayıda kız arkadaşı olduktan sonra bazı Amerikalı kız annelerini Ömer'in kimli ğ iyle hiç ilgilenmemiş gibi yapan ama aslında "böyle kayıtsız şartsız bir açık fikirlili ğ in sisli aynalarından yansıyan bir yabancınn cansız silüetini ve kendi yüce gönüllülüklerini" gördüğ ünü sanan kişiler olduğunu de ğ erlendirir (Şafak, 2003, s. 223). Alegre'nin teyzesinin "bütün güzel kadınların beyaz oldu ğ u pembe dizileri" seyretti ğ ini ve bu dizilerde "esmer kadınların ya hizmetçi ya dadı olduğunu" farketmesi (Şafak, 2003, s. 316) ve Abed'in Arap imajına zarar vermemek için çok dikkatli olması ve bir kafede otururken içeri başörtülü üç Müslüman kadının girmesinden tedirgin olması da toplumda var olan potansiyele dikkat çeker. Ancak beyaz Amerikalılardan ziyade Ömer'in alışkanlıklarını ve evlilik kararını eleştiren ve karşı çıkan Piyu ve Abed olur. Ömer'i kendi kültürünün ve inancının normlarına uymadığı için yani içki içti ğ i, domuz eti yedi ğ i ve çok sayıda kadınla ilişki kurdu ğ u için eleştiren Abed'in Zarpandit-Gail ile yaşadığı ilişkiye ve evlilik kararına itiraz etmesinin yanı sıra Piyu da ona kendi türünden biri ile beraber olmasını önerir. Yani en yakın arkadaşlarına göre bile kendi olumsuz deneyimleri nedeniyle Ömer ve Zarpandit-Gail'in kültürlerarası, milletlerarası ve dinler arası evlili ğ ine karşı çıkarlar.

Araf tan farklı olarak *The Buddha of Suburbia*'daki pek çok karakter ırkçı şiddete ve ayrımcılı ğ a maruz kalır ve bunun sonucunda aidiyet ve kimlik sorunları şiddetlenir. *Araf* taki karakterlerin dolaylı olarak ve nadiren karşılaştıkları ırkçılık ve ayrımcılık sorunları Karim'in yaşamının çocukluktan itibaren bir gerçe ğ idir ve kimlik arayışında karşılaştığı en önemli engellerden biri olur. Karim çocuklu ğ undan itibaren ırkçı şiddetin hedefi olmuş, teninin renginden dolayı farklı lakaplar takılmış tır. Helen isimli arkadaşının evine gitti ğ inde de tipik bir ırkçı olan Helen'in babası Karim'e 'zenci', 'wog', ve 'siyahi' diye hakaret eder, kızının yanına yaklaşmaması için tehdit eder ve kovar (Kureishi, 1990, s. 40). Bir tiyatro grubuna katıldığında ona uygun görülen rol bile insanların Asyalılara bakış açısını gösteren bir örnek olur. Çünkü sömürge dönemi yazarlarından biri olarak görülen İngiliz yazar Rudyard Kipling'in Asyalılara tipik sömürgeci bakışını sergiledi ğ i *The Jungle Book* (Orman Kitabı)'nın bir uyarlaması olan oyunda Urduca ve Pencapça bilmemesine ve İngilizceyi aksansız konuşabilmesine rağmen ondan beklenen, Mowgli rolü için İngilizceyi bir Hintli gibi konuşması ve basmakalıplara uygun hareket etmesidir. Arada kalmış lık anlamında

bir başka sorunlu karakter olan Karim'in babası Haroon bile ne oyunu ne de Karim'in performansını beğenir. Haroon gibi Jamila da Karim'in yarı çıplak bir şekilde ırkçı bir ülkede her gün şiddetle karşılaşan baskı altındaki insanlardan biri olmasına rağmen ön yargıları ve basmakalıp görüşlere uygun olarak Mowgli rolünü oynamasına kızar. Katıldığı ikinci tiyatro grubunun direktörü olan Pyke da 'siyah' bir oyuncuya ihtiyacı olduğu için Karim'i kabul eder ki Karim kendisini siyahtan ziyade bej olarak tanımlar (Kureishi, 1990, s. 167). Pyke ondan tanıdığı siyahi bir karakteri çalışıp canlandırmasını isteyince Karim çaresiz kalır çünkü tek tanıdığı siyahi Nijeryalıdır. Ancak Karim kısa sürede Pyke'ın Hintli ya da Pakistanlılar özelinde Asyalıları kastettiğini anlar. (Kureishi, 1990, ss. 108, 157). İlk denemesinde Anwar Amca'yı taklit eder ama babası gibi oyuncuların Tracey de oynadığı rolün Asyalıların tuhaf adetleri ve garip kıyafetleri olan topluluklar olduğu yolundaki düşünceye hizmet ettiğini söyleyerek onu eleştirir (Kureishi, 1990, s. 180). Daha sonra aksi yönde kendisine söz vermesine rağmen Changez'i tam da klişelere uygun şekilde İngiltere'ye yeni gelmiş bir göçmen olarak canlandırınca başarılı olarak değerlendirilir çünkü performansı hem kahkahalarla hem övgüyle karşılanır.

Charlie bile İngilizlerin dar kafalı olduğunu, İngiltere'nin "Önyargılar Krallığı" olduğunu ve zengin olmayanlar için çok zor bir ülke olduğunu söyler (Kureishi, 1990, ss. 254, 256). Yaşadıkları bölgede özellikle geceleri faşist gruplar sokaklarda dolaşarak Asyalılara saldırmakta, mektup kutularına pislik doldurmakta, yanan paçavralar koymakta, hatta camekânlarına domuz kellesi atmakta, sokaklarda yürüyüş yapan faşist parti Milli Cephe taraftarları Anwar, Jeeta ve Jamila gibi insanları paniğe ve korkuya sevk etmektedir (Kureishi, 1990, s. 56). Anwar'ın zaten var olan sıkıntıları bu ırkçı saldırılar karşısında iyice artar ve sokağa çıkarak beyaz çocukların kendisini dövmesini ister dengesiz davranışlar göstermeye başlar. İngilizlere karşı olan hayranlığına rağmen ırkçı şiddetten en fazla zarar gören ise Changez olur. Onun Hintli olduğunu bilmeden 'Paki' diye saldıran bir çete epey hırpaladıktan sonra faşist Milli Cephe'nin baş harflerini jiletle karnına kazırlar (Kureishi, 1990, s. 224). İrkçı davranış ve tavırlardan mustarip olan sadece Asyalılar değildir. Eleanor'un eski arkadaşı Karayip kökenli Gene de çok yetenekli olmasına rağmen hak ettiği rolleri alamamış ve değeri görememiş, hastanede temizlik görevlisi olarak çalışmak zorunda kalmış, en sonunda da sıkıntılarını unutmak için kullandığı aşırı uyuşturucudan hayatını kaybetmiştir. Ramraj (1996), birbirleriyle uyumsuz iki kültür arasında sıkışan göçmenler ve onların çocukları için iki seçenektir birisi asimile olmak ya da uyum sağlamak iken bazıları için asimilasyonun ve uyumun mümkün olmayacağını ve bu kişilerin geleneksel kimliklerine ve anavatanlarına fiziksel ya da ruhen dönebileceklerini söyler (s. 217). Bu doğrultuda görülmektedir ki *The Buddha of Suburbia*'daki tüm bu saldırılar, tavırlar ve davranışlar Asyalı göçmenlerin ve onların çocuklarının yaşamlarını ve uyum süreçlerini zorlaştırdığı gibi kimlik oluşturma çabası içindeki genç insanları da melez bir kimlik edinme yerine iki kimlikten birini kabule zorlar. Ne yaparlarsa yapsınlar, İngilizler için her zaman olumsuz sıfatlarla ve ırkçı tanımlarla anılan kişiler olmaktan öteye gidemeyeceklerini anlarlar. Yani hep Araf'ta kalacaklardır.

Araf ve *The Buddha of Suburbia*'da Altkültürler ve Müzik

Araf ve *The Buddha of Suburbia* romanlarının kesiştiği bir başka nokta ise gençlerin bir araya geldiği Hippiler, Ted çocuklar, Mod çocuklar, Rakçılar, Rasta çocuklar, Dazlaklar ve Punkçılar gibi altkültürlere, müzisyenlere, müzik gruplarına ve şarkılara yapılan atf ve göndermelerdir. Çoğunluğu işçi sınıfına mensup ailelerin çocuklarının toplumda var olan adaletsizliklere, eşitsizliklere, haksızlıklara ve egemen kültüre itiraz, protesto ve hatta isyan eden bu grupların kendilerini ve kimliklerini ifade etmede kullandıkları en önemli araçları müziktir (Taylor, 2013; Brake, 2003). Castillo-Villar & Cavazos-Arroyo (2020) müziğin altkültür ve kimlik oluşturmada önemli bir rolü olduğunu söyler (s. 353). Hayatlarına anlam arayan ve kimlik inşasına uğraşan kişilerin de altkültürlerde görülebileceğini ayrıca 1970'lerde altkültürler denilince tüketim tercihlerinin ve bireysel hayat biçimlerinin akla geldiğini belirtilir (Castillo-Villar & Cavazos-Arroyo, 2020, s. 354). Bazen altkültürlerin ana akım kültürün bir antitezi olarak görüldüğünü belirten Ulusoy (2016) müziğin altkültürlerin esas unsurlarından biri olduğunu ve altkültür oluşumunda ve idame ettirilmesinde önemli rolü olduğunu altını çizer. Hatta Kalra, Kalhon & Hutynuk (2005) bir yere ait

olmanın ya da olmamanın da müzik üretimine elverişli bir alan olduğunu belirtirler (s. 39). Dolayısıyla hem *Araf* taki Ömer hem *The Buddha of Suburbia*'daki Karim için müzik kimlik arayışının bir sembolüdür.

Müzik Ömer'in hayatında o kadar önemlidir ki Ömer, şarkıları üst üste dinleyebilmekte hatta saat kullanmak yerine şarkıların süresini zaman ölçüsü olarak kullanmaktadır. Nick Cave, Roger McGuinn (It's All Right Ma), Stone Roses (Made of Stone), Barry Adamson (Save Me From My Hand), Pixies (Where's My Mind), David Bowie (I'm Afraid of Americans), Patti Smith (Paths That Cross) (Citizen Ship), Leftfield (Open UP), Cypress Hill (Hits from the Bong), System of a Down (Suey), Barry Adamson (The Vibes Ain't nothin' But the Vibes), Alabama 3 (Mansion of the Gods), Queensryche (Suite Sister Mary), Lagwagon, Lou Reed (Stupid Man), Sugarcult (Stuck in America), (I Kissed a Drunk Girl), Anita Lane (Sex O'Clock, Like Ceasar Needs A Brutus), Banco de Gaia (How Much Reality Can You Take?), Cypress Hill (I Want To Get High), Nico (These Days), Primal Scream (Out of the Void) (Don't Fight It, Feel It), Skunk Anansie, (It Takes Blood & Guts to be this Cool but I'm Still Just a Cliché), The Ramones (Somebody Put Something in My Drink), The Smiths (What Difference Does It Make?), Portishead (Only You), Sex Pistols (Something Else), Manic Street Preachers (Suicide is Painless), Elvis Costello, Don Allison (You Can Be Replaced), Dead Kennedys (Bleed for Me), Iggy Pop & Stooges (Gimme Danger) adlı şarkıcı, grup ve şarkılar onun hayatındaki sorunlardan kaçma biçimi olmaktadır.

Güneş'in (2006) işaret ettiği gibi *The Buddha of Suburbia* romanında da bu gençlik altkültürleri, çokkültürlüğün, kimlik oluşturma ve kısıtlamaları aşmanın bir parçası olarak ortadadır. *Araf* romanındaki Ömer gibi, Karim'in de hayatında müzik önemlidir ve Karim ayakta kalmaya çalışırken 1970'lerde çok sevilen Nat King Cole, Pink Floyd, Bessie, Sarah, Dinah and Ella, Jimi Hendrix, David Bowie (Jones), Byrds, Smokey Robinson, the Velvettes, the Condemned, the Clash, Generation X, the Adverts, the Pretenders, the Only Ones, Bob Dylan, As Time Goes by, Lightnin' Hopkins, Nick Lowe, Ian Dury, Elvis Costello, John Lennon, Mick Jagger, Johnny Rotten ve Captain Beefheart gibi pek çok şarkıcı ve grubun şarkıları ile kimliğini bulmaya çalışır. Kureishi'nin okuldan arkadaşı olan ve daha sonra Billy Idol olarak ünlenecek Bill Broad ve aynı okuldan 10 yıl önce mezun olan ve adını daha sonra David Bowie olarak değiştirip meşhur olan David Jones da Kureishi'nin Charlie karakterinde hayat bulur. David Bowie'nin 1993'de *The Buddha of Suburbia*'nın BBC uyarlaması için film müziği olarak aynı isimli bir albüm çıkarması da dikkate değerdir.

Sonuç

Sonuç olarak görülmektedir ki birincisi 1970'lerde Londra ve Amerika'nın çeşitli şehirlerinde geçen, ikincisi 2000'li yılların başında ağırlıklı olarak Boston'da son kısmı ise İstanbul'da yer alan *The Buddha of Suburbia* ve *Araf* romanlarında en ön planda yer alan özellik çokkültürlü ortamlarda İngiliz ya da Amerikalı olmayan, beyaz olmayan, hatta Hristiyan olmayan öğrencilerin, göçmenlerin ve göçmen çocuklarının aidiyet ve kimlik sorunlarıdır. Cinsel yönelimleri, milliyetleri, deri renkleri, inançları ve kültürleri farklı pek çok karakterin betimlendiği romanlarda diğer pek çok karakter gibi Ömer ve Karim de kendilerini herhangi bir kültüre, dine, milliyete ait hissetmemekte, yaşam biçimleri, tercihleri, alışkanlıkları, kimlikleri, kökleri ve aidiyetleri açısından ikilem yaşamakta ve *Araf*'ta kalmaktadırlar. Bu durumlarının kanıtı Ömer'in ve Karim'in çok sayıda partnerle beraber olması ve sürekli müzik ile iç içe olmasıdır. Ömer'in kahve, sigara ve alkol, Karim'in ise çay müptelâsı olmasının yanı sıra sürekli değişim arayan ve hep ileriye bakmaya çalışan karakterler olması da bu bağlamda önemlidir çünkü romanların sonunda İstanbul otel odasından Ömer'e çok çirkin görünürken aynı şekilde Karim de bir zamanlar gitmek için yaşadığı Londra'yı sıkıcı ve soğuk bulur. Irkçılık ve şiddet *The Buddha of Suburbia*'da sıklıkla görülürken *Araf*'ta da bir potansiyelden söz etmek mümkündür. Karakterlerin farklı ırklar ve milletlere ait olanlar ile ciddi ilişkileri de yaşanan kötü deneyimler nedeniyle önce kendi çevrelerinden tepki almakta zaten zor olan bu tür ilişkiler yürümektedir. Kendi kimliği, aidiyetleri ve kültürü ile sorunu olmayan ancak kendi yolunu çizen tek karakter *The Buddha of Suburbia*'da Jamila olurken *Araf*'taki Zehra da kendi kimliği ile mutlu tek karakter olarak ortaya çıkar. Ayrıca belirtmek gerekir ki Amerikalılar ve İngilizler de aslında varoluşlarını ve kimliklerini sorgulamaktadır. Çünkü Haroon'un kısa zamanda guru gibi görülmeye ve saygı görmeye başladığı gibi

Amerika'da da çoğu Uzak Doğu ve Hindistan kökenli pek çok kendini tanıma, geliştirme ve iyileştirme yöntemi çok yaygındır ve Zarpandit-Gail de bunların bazılarını uygulamaktadır.

Kaynakça

- Aydemir, M. (2013). Arada kalanların romanı: Araf. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 27-43.
- Brake, M. (2003). *Comparative youth culture: the sociology of youth cultures and youth subcultures in America, Britain and Canada*. New York: Routledge.
- Castillo-Villar, F. R. & Cavazos-Arroyo, J. (2020). Music subculture as a source of conspicuous consumption practices: a qualitative content analysis of "altered movement" songs and music videos. *Journal of Consumer Marketing*, 37(4), 353-363.
- Chancy, M. J. A. (2003). Migrations: A Meridians Interview with Elif Shafak. *Meridians: feminism, race, transnationalism*, 4(1), 55-85.
- Çelikel, M. A. (2011). *Sömürgecilik sonrası İngiliz romanında kültür ve kimlik*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Edwards, J. D. (2008). *Postcolonial literature: A reader's guide to essential criticism*. Hampshire and New York: Palgrave Macmillan.
- Görümlü, Ö. (2009). Elif Shafak's *the saint of incipient insanities*: An issue of identity. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 21, 269-279.
- Güneş, A. (2006). The deconstruction of "High Culture": Youth subculture as deviant in Hanif Kureishi's *the buddha of suburbia*. *Epiphany: Journal of Transdisciplinary Studies*, 9(11), 9-25.
- Kalpıklı, F. (2015). Searching for identity in Hanif Kureishi's *the buddha of suburbia*. *Selçuk University Journal of Institute of Social Sciences*, 33, 81-86.
- Kalra, V., Kalhon, R., & Hutynuk, J. (2005). *Diaspora and hybridity*. London: Sage.
- Kemaloğlu, A. B. & Çelikel, M. A. (2010). Almost an Englishman: Representation of Body and Space as Markers of Identity in *The Buddha of Suburbia*. Birlik, N., Doğan, B., & Coşar, S. (Yay. haz.), *17th METU British Novelists Conference Proceedings December 17-18, 2009* içinde (ss. 83-90). Ankara.
- Kureishi, H. (1990). *The buddha of suburbia*. New York: Penguin Books.
- Maalouf, A. (2005). *Ölümcül kimlikler*. (A. Bora, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- McLeod, J. (2000). *Beginning postcolonialism*. Manchester: Manchester UP.
- Nae, A. (2014). Caught between nationalisms: How the margin tried to conquer the centre in Hanif Kureishi's *the buddha of suburbia* and Amitav Ghosh's *the shadow lines*. *Transnational Dimensions of Literature and the Arts*, 4(2), 32-34.
- Öğüt Yazıcıoğlu, Ö. (2011). Who is the other? Melting in the pot in Elif Shafak's *the saint of incipient insanities* and the bastard of İstanbul. *Litera*, 22(1), 53-70.
- Parekh, B. (1998). Integrating minorities. In *Race relations in Britain*, Tessa Blackstone, P. Bhikhu. & P. Sanders, (Eds.), (1-15). London: Routledge.
- Pataki, É. (2011). 'Going somewhere': *the nomad and the tourist in Monica Ali's Brick Lane, Hanif Kureishi's the buddha of suburbia and Nirpal Singh Dhaliwal's tourism*. 1 Şubat 2013'te http://www.theroundtable.ro/Current/Literary/Eva_Pataki_The_Nomad_and_the_Tourist_in_Monica_Ali_s_Brick_Lane_Hanif_Kureishi_s_The_Buddha_of_Suburbia_an.pdf adresinden erişildi.
- Ramraj, V. J. (1996). Diasporas and multiculturalism. B. King (Yay. haz.). *New National and Post-Colonial Literatures: An Introduction* içinde (ss. 214-229). Oxford: Clarendon.
- Sazyek, E. (2013). Elif Şafak'ın romanlarında çokkültürlülük aracı olarak tasavvuf. *Bilig*, 66, 205-228.
- Şafak, E. (2003). *Araf*. (A. Biçen, Çev.). İstanbul: Metis.
- Thompson, K. (1997). (Ed.), *Media and cultural regulation*. London: Sage Publications.
- Ulusoy, E. (2016). Subcultural escapades via music consumption: Identity transformations and extraordinary experiences in Dionysian music subcultures. *Journal of Business Research*, 69, 244-254.